

որ եթէ այսպիսի կենդանիք թըքախտի բռնութիւն՝ պէտք է անմիջապէս գտնուի սպանուել, որովհետեւ այս հիւանդութիւնն կրնայ անստանշանբեր լնարդ-կան հնարգողել: 9. Առ նուազն 15 օր մէջ մը պէտք է թըքախտայեղիս խցեբուն յատակն ու պատերը շինելով մաքրել:

ՄԱՆՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այլօտարնիս առեւեկն երկայն երկաթ ոռոգիմ:

Աշխարհիս առեւեկն երկայն երկաթ ոռոգիմ պիտի ունենայ Գուսար, երբ վերջնայն սիպերական-անգլախական գիծն, որ Բեզերպուրէ մինչեւ խաղաղական ուղիներու պիտի երկարի Իրքուզքի եւ Վլադիվոստոկի վրայն: Գտնատեան երկաթ ոռոգին 5000 քիլոմէթր երկայն է, հիւսիսային-փառիֆիք գիծն 5300 քմ., առաջագետ-փառիֆիք գիծն 5600 քմ. իսկ նոր սիպերական-անգլախականն 6500 քմ. երկայն պիտի ըլլայ: Այժմ Բեզերպուրէ Վլադիվոստոկը ուղարկուած խանի մը՝ ամսուս 2½ մեռք է ամսայ մէջ կը հասնի. երկաթ ոռոգին վերջնայն ըլլայ 12 օրան մէջ պիտի հասնի: Դանե Ժիւլ Վէրնի 80 օրան ճանապարհ հնարութիւնն աշխարհիս շուրջն կ'ընող չափ հնազանդ պիտի ըլլայ: Առանց իր պատահեալ կարելի պիտի ըլլայ 40 օրան մէջ Բարիզէն, Դիւ-Եորքի, Սան Գառնէլուրդի, Լիբի-Համայի եւ Վլադիվոստոկի վրայէն աշխարհս պատել եւ նոյն կենդանու գտնուի:

Ոստր աղիւղը Երոսպա շրջողներ:

Քանի մը ամիս յառաջ հասան լոնտոն երկու հոգի, որոնք ճիշդ մէկ տարւոյ մէջ ամբողջ Եւրոպայի մէջ պտտուած են: Ասանց Լոնտոնին մինչեւ Տոկոսը ոտքը դաշին, Նոտիքիս անցնելով՝ Գառնիս, Սպանիա եւ Փորթուգալ դաշին. անկէ ետ դարձան Գառնիս վրայէն Իտալիս, անկէ Թրիեստ, Վիեննա, Բրաթսլա, Մոսկուս, Բեզերպուրի, Ռիկուս: Անկէ անցան Նաուս Սպարտոս, եւ Հուսեա ու Կորովիզի մէջն անցնելով եկան Հելսինքս, անկէ Գալէ եւ վերջնայն Նոգիլա:

Այլօտարնիս առեւեկիորք ժամացոյցը:

Հալլէ քաղաքի ժամացործներն մին աշխարհիս ամենափոքր ժամացոյցն ի տես զարած է: Ասիկայ որով քիչ մը մեծ է, եւ կանոնը կրկնյոյակի (broche) մէջտեղի իբրեւ մարգարիտ հաստատուած: Այս ժամացոյցը շատ բաւ կը գործէ, այնպէս որ ուրիշ օրան մէջ հալլէ վայրկեան մը տարբերութիւն կը ցուցնէ: Արժեքը փոքրիկութեան համեմատ անշահա մեծ է, վասն զի կ'արժէ 10.000 Ֆրանք:

Յոյակիս անհայտիս հետքն յիշգրտուո:

Ամերիկայի Նաւաաոր դիտունն եւ եղիպատիօն Wilbour, որ եգիպտական հնութեանց անալիս հնադեան եւ տարւոյ Յունուսը 288 Լուգորէ (հին Թէփէ) գրած խանութի մէջ կը ծանուցանէ թէ իւր դրամով ձեռք բերած է քար մը, որուն վրայ 32 սիւս մէկհնագիտ (hieroglyphe) արանհարուցիկ կը կան, որոնք Եւփրատի նահապետին յիշգրտու գործածները կը հաստատեն: Ար-

ձանհարութիւնն, որուն վրայ մինչեւ ցայժմ անծանօթ փարաւսի մ'ստունն ու տիտղոսներն որոշ կը կարգադրին, կը պատմէ թէ նոյն փարաւսին թագաւորութեան 141 տարին, Բիւր-հէ անուն մէկը փորձած է կրօնական ձեռնադրութեամբ եւ ուրիշ միջոցներով արգելել այն մեծ նեղութեան շարունակութիւնը, որ յառաջ եկած էր եօթմը տարի Նեղոսի շահէն: Այս ծանօթութիւնը Ս. Գրոյց յիշած սովոյ եօթմը տարիներուն ճիշդ կը համահայնի: Դանե ուրիշ արձանագրութեան մը մէջ, որ Էլ-Գապի աւերակներուն մէջ գտնուած է եւ Բրիտանական յառաջ 18000 եւ 17000 մէկերը գրուած է, կը յիշուի «ոսով շատ տարիներն, որ յեղիպատս եղեր են: Գիտութիւնն առաջ եղիպատի նշանաւոր մէկ թագաւորին անունը գտաւ, Ս. Գրոյց ճշմարտութեան անանկիւլ ցոյց մը տուաւ, եւ նոյնին քննութեան նպատակը:

ՄԱՐԳԱՐԻՆ ԽՈՂԱՐ

Մոգոլութեան կերպարանք ունեցող խաղերն միշտ ձգիշ զօրութիւն մ'ունեն, եւ եթէ ներկայացնողն ճարտար մէկն է, հանդիսատեսներն այնպէս կը հիացնեն, որ ամէնքն ի միասին խորհարդի եւ նախին նոյն երեւութիւն մեկնութիւնը տալու: Զարտար մոգիշը նոյն միջոցն բարբոթին նոր զարմանալիք մը ներկայացնելով կ'առաջարկէ, որ բոլոր ինքեան պարզ իր մէն է, բայց իւրաքանչիւր ժառարանի ձեռքին մէջ նուազ կամ առաւել զարմանալի կ'երեւալ: Այս կարգի զարմանալիքներն մէկ քանի յառաջ բերենք, եւ զաղանկը պարզենք: Անկէ կը տեսնեն ընթերցողն, որ քանի մը թէ եթէ ազգին զործիքներով ինչպէս կարելի է ընկերուածեան մը մեծ զուարթութիւն յառաջ բերել: Այս երեւոյթներն լաւ յաղորդներու համար հարկաւոր է, որ մոգիշն կամ լայնութեւ զգեստ մը հագնի, եւ կամ՝ եթէ կ'ուզէ թեւերը բաց գործել, առաջին սեղանին վրայ կամ ետեւը ձգողին մէջ պէտք եղած առարկաները ծածկել գիտայ: Օրինակի համար՝ եթէ բաղմութիւն մ'առարկաներ ժապաւնէ, լաթ, ձեռնոց, գաւաթ, ժամացոյց, դրամ եւն զլիսարի մը մէջն հանել, ուղէ, յառաջնորդն ամենայն ինչ լայն թեւերուն կամ զգալաններուն մէջ զետեղած կ'ըլլայ, եւ առանց մէկէ մը նշանաբանելու ձեռնոց արագութեամբ զուար կը հանէ: Տեսնենք այս կարգի ճարտարութիւններն մէկ քանին:

Գլխովի Գլխին ինքնակառուարներն հանել: Մոգիշն հանդիսականներէն զլիսարի մը կը խորհրդ, որ բաւական լայն ըլլալու է, լաւաւոյն է զլաւածեւ զլիսարին. առեւելան պէս կը ներկայացնէ հանդիսականաց. եւ բնականապէս զլիսարին գաւաթի եւ Եսնկարծ այլեւայ խաղերով՝ զլիսարին մէջն կը սկսի ժապաւնէնք, լաթիքը գուրս հանել. յետոյ աղանի մը կ'ըլլէ, անոր ետեւէն ուրիշ մ'աղ, զորոք ձեռքը բռնած օտոյ մէջ թռչի անշուղ կուտայ: Ինչպէս կ'ըլլայ անպիշ: Լաթի կամ թլմէ ժապաւնէներու պատասաւը ճարարներ, որոնք ձգա-

խիժով պիտի կր կենան, թէւն մէջ կամ սեղանին վրայ կան մէջը ծածկուած են, եւ մոզիչն ծարար աւ դրաւիչ խաղերը բնած միջոցին՝ քանոնը գլխաւորին մէջ կը բերէ, եւ ձգախեժն վրայէն մէկ-դի ընկնով՝ ծորար կը քալուի: Քալուած ժապաւունները ձեռքը կը բռնէ՝ պիտի որ ձեռքը բարձր կր ծածկուի: Նոյն միջոցին գլխաւորին մէջ կը ցոյցեն եւ նոյն ժամանակ, արագութեամբ կարճիկ դպարներ աղաներ կը բռնէ, որ ժապաւուններու տակ կը ծածկուի: գլխաւորը զարձակ կը խառնէ, ժապաւուններ կը շանէ, ետեւէն ալ աղաներն, նոյնպէս երկրորդ աղաներն, միշտ ժապաւունները ձեռքը եւ Տաղարմէկ ծարարը ձեւերով:

Ծառնէլ էս քառէլ բառացնէլ: Այս զուարճակի կրկին երեւութիւն Տամար՝ կ'առնուի երկու լայն թաղար, թիթեղէ կամ մաթ (կապուր կամ կանաչ) ապակիէ: Ծառիկանց որոշեալ թաղարն փայտէ սնունէլ սոք մը կ'առնեն, եթէ ապակիէ է՝ թիթեղէ հաստառած պատանազան մը կ'առնեն, որուն յատակին վրայ տկար զուգանակ մը կ'ըլլայ: Զուգանակին վերի մասին վրայ՝ պատանազանին վերին երեսը՝ շարժական փոքրիկ սաղարմէ մը կը, որուն վրայ մեծ՝ բնական կամ արուեստական ծառիկ մը կամ փոքրիկ փունջ մը հաստառուած է: Զուգանակը անշարժ կը կենայ, իսկ եթէ պատանազանին վրայ կ'առնէ մը ծնչելաւ ըլլա՝ տախտակն ծաղկով հանդերձ կամայ կամայ վեր կ'ըլլէ:

Ուրիշ թաղարի մը մէջ մէկ մաս աւագ, մէկ մաս հոգ եւ երկու մաս շմարած իր կը դուռի: Երկու թաղարն ալ հաստառ կախարիչ սնի, բայց ծաղկանց թաղարը վրայի երեսին վրայ թեթեւ հաստած տախտակ մ'առ սնի, որուն վրայ թեթեւ կտոր մը հոգ դրուած է: Այս պատարաս զրոյք մէջ թաղարները հանդիսականաց կը ներկայացուին, կախարիչները կը բացուին եւ ներք կը ցուցուին, եւ տարակցի չկայ որ ամենքը կը կարծեն թէ երկուքն ալ հոգով լեցուած են:

Տնկոյ թաղարին համար՝ ազանի կամ բողկի բիշ մը սերմ յատառուց 24 ժամ գինոյ ջրուտը քայտի մէջ կը դրուի: Այսպէս պատարաս կը բերուի, եւ հանդիսատեսաց աչքին առջեւ՝ յարմար խօշերով տնկոյ որոշեալ թաղարին մէջ կը ցանուի, եւ նորը ցնցողով մը վրան մաքուր ջուր կը սրտուի: Վերջ չեով մը մօրի, եւ անկէ ելած Չերմութիւնը կէս ժամու մէջ հաշար կը բուսցընէ: Այս բնական երեւոյթին ինքնիշխան պատարած ժամանակ՝ մոզիչն հանդիսատեսները կը դառնցընէ ծաղկանց թաղարով: Թաղարին վրայէն կախարիչը մէկի կ'առնուի, բայց թաղարին երեսի վրայ կեցող՝ հոգով ծածկուած տախտակն ալ մէկտեղ: Թաղարը ձեռքը կ'առնուի եւ կոճակը ծնչելով ծաղկը կը սկսի վեր ելլել:

Երկուքն ի միասին շատ գեղեցիկ կրնայ ներկայացընել ծարարը մէկն, բայց զատ ալ կարելի է: Առաջիկէն ներքէ: Մոզիչն ձեռքը մոզական դաւաղան մը կ'առնեն, որուն մէջ թիթեղէ խաղարմէ մը կ'ըլլայ: ասոր մէջ յատառուած բիշ մը կրնայ եւ անուշիկէն լայն խմոր կը լեցուի: Ոգոյ կանխէզն մը վրայ փոքրիկ պնակ մը կը դրուի, եւ մոզիչն իւր մոզական դաւաղանուն պնակը շջաւ:

Փելով իւր հրամանները կու տայ, որ միջոցին մատով կը ծնչէ կոճակ մը, խմորեղէնը դուրս կը վազէ եւ անմիջապէս կ'եփի, մինչդեռ ինչ դաւաղանաւ կը խառնէ: Եփած անուշիկէնը սկաւառակի մէջ դնելով՝ հանդիսականաց կը մատուցուի:

Արիւն աւրէ կերպով ալ կրնայ ըլլալ: Պնակը կրկին յատակ կ'առնեն, երկրորդ յատակին վրայ արդէն եփած անուշիկէնը պատարաս դրուած կ'ըլլայ, եւ քանի մը րոպէ ձեւի եւ տաքցընելու համար ոգոյ կանխէզն վրայ կը բռնուի: Ետոյ թիթեղէ սկաւառակ մը որ պնակին յատակին ծիչը կը նմանի, վրան կը դրուի: Պնակը հսկառակ կը զարձուի եւ պնակին առաջին յատակին սկաւառակին մէջ կը նստի, անուշիկէն ալ վրան: եւ հանդիսատեսաց կը ներկայացուի: Որովհետեւ հակառակ երեսն ալ սկաւառակին ծիչը նման է, հանդիսատեսը արուեստը չէն նշմարէ: Վերջին դէպքն եթէ ծարարութեամբ ձեւացուի՝ այնպէս անկէ զարմանալ կ'երեւայ, որչափ անուշիկէնն ոչնչէ յառաջ եկած կը կարծուի:

ՔՐԳԼԵԳՆԵՆ ՏԵՄԻՆԵՐԵՆ

Այնճաւ, 29 Ապրիլ 1890:

Հազիւ թէ Գորմանիոյ Կայսեր գործադրաց խնորոյն նամար գումարած ժողովն վերջացած էր, որուն մէջ տէրութեանց պատգամաւորները գրեթէ միաբան խորհրդով գործադրաց նամարնապատար որոշումներ սահմանած էին, Ապրիլ ամսոյն սկիզբը գործադրաց մէջ սկսաւ ընդամուր խմորում մը, եւ արուեստադրաց ինչ ինչ դասերը քանթող շրատարակեցին, պահանջելով որ երեւոյ աւուրչենք անցուցի եւ օրական աշխատութիւնն տեղութիւնները նուազցուի: Այս շարժումն որ գրեթէ քովանդակ ծերոպայի վրայ տարածուած է, նստե զօրախտ յետեւութիւններ ունեցաւ: Աստորիոյ քանի մը քաղաքաց մէջ կուի, խոտովութիւն, տարադուութիւն, մինչեւ արիւնշողութիւն եւ մահ անգամ՝ ույն զրգռութեանց նետեւութիւններն եղան:

Գործադրաց դատուն զլիսաւոր դիտաւորութիւնն եւս է Մայիս 1ին քանթող ընել եւ տուն կատարել, ինչպէս որ անցեալ տարւոյ Բարիկի գործադրաց ժողովն սահմանած էր, եւ միանգամայն քաղաքներու մէջ գումարած շրջերով